

BIERAC (37) *vb impf*

e *pochylone*, a *jasne*.

inf biierać (3). ◇ *praes 1 sg* biérãm (1). ◇ *3 sg* biérã (1). ◇ *1 pl* biérãmy (2). ◇ *3 pl* biérają (2). ◇ *praet 1 sg m* biérãłem (1). ◇ *3 sg m* biérãł (5). *f* biérała (3). ◇ *3 pl m pers* biérãli (11). ◇ *con 2 sg* byś biérãł (1). ◇ *1 pl* bychmy biérãli (1). ◇ *impers praet* biérãno (6).

Sł stp: *birać*, *Cn notuje*, *Linde XVI w. s.v. brać*.

Iter. od „brać”; *promptare, sumptitare Cn (37)* :

1. Zabierać (7) :

a. Brać ze sobą, brać do siebie (2) :

Zwroty: »bierać między się«: *Wthychzego tham [wsiach] chłopi byerali myedzi łzyą [na przechowanie] then na dwa drugi na trzi dny yako łzyą kyedi traffilo. Alye thu wpolfchcze nygdy łzyą przechowiwacz nyefzmyal. LibMal 1547/135v.*

»na pomoc bierać«: *[król Kazimierz] gdy ná pomoc bierał Węgry przeciw Pruřom [...] řadney zapłãthy im nie dawał BielKron 374.*

b. Odbierać (coś, co się wcześniej dało) (2) :

bierać co (2): *KRólowie Polřcy/ co raz dali/ po tym thego niebiérãli. OrzQuin B2 marg. Cf bierać komu co.*

bierać komu co: *Klucznikowi/ w ktorym wãptiã że nie pewny Szãfarz/ bierać klucz ná noc GostGosp 56.*

c. Brać siłę, przywãszczać sobie (mienie, dobytek, ludzi w niewolę) *[kogo, co]* (2) : *powyada ze wyerny nyebil wãchakze nyepamyãtha czo byeral LibMal 1547/132v; [zakonnicy] poczęli hãrdzieć/ bierać ludzi w niewolã w Polřce y w Lithwie/ á robić imi iãko bydłem BielKron 346.*

d. Wyznaczać (o czasie) (1) :

Zwrot praw.: »bierać sobie na pytanie« = *odroczyć wydanie orzeczenia sãdowego celem namysłu lub zasięgnięcia porady w wypadku nasuwajãcym wãptliwosci prawne; accipere (sibi) ad interrogandum JanStat*: *Gdy Sędzia weźmie łobie ná pytãnie o iãkã wãptliwosc: dáléy przedłużyć niemoże rozmyślãnia łwego/ iedno do trzeciãh Roków [cum Iudex accipiet ad interrogandum aliquam dubietatem JanStat 491; Iudex accipiat sibi spatium aliquod temporis ad interrogandum superiores se, vel ipsos Iurisconsultos JanStat 492] [...] Sędziowie Ziemřcy y Grodřcy, áby nic łkwãpliwie nie czynili: biérãli więc łobie ná pytãnie. SarnStat 791.*

2. Pobierać, przyjmować (17) :

a. Pobierać, ściãgać wynagrodzenie, naleźność *[co]* (9) : *ActReg 46; Item, iãko winy biérãli kořuchy, hermelinas, murmelinas, y vulpinas SarnStat 233.*

bierać od kogo (2): *Item zeznała yłch Byerala queřt stakowego zwodzenya od dzyewek y od thich kthorem łzwodzila LibMal 1545/97, 96v. Cf bierać za co.*

bierać z czego (4): *LibLeg 44/84; LibMal 1545/97; BielKron 14; [Hanibal] ná kořdy rok dwãnařcie beczek Złotã czyłtego z dochodow gornych bierał StryjKron 16. Cf bierać od kogo, bierać na kogo.*

bierać na kogo (3): Soly thak wluczkv byerano gdi male tholpy vozono na Krolya 1200 tholp, Marfchalkowy 250 *MetrKor* 59/282, 57/120v; Czyjekolwiek owcze abo ynsche bidlo chadzalo ony [*Carzowie*] ze włchitkiego tego dziełliczynę na sye bierały *LibLeg* 11/84.

bierać za co: Item zeznała yłch od ziemyanow zaplathą byerala za zwodzenye *LibMal* 1545/96v.

b. Odbierać zobowiązania od kogoś lub brać je na siebie (2) :

Zwrot: »przysięę bierać«: Dofycby nam ábychmy [...] Społu go [*pana*] obieráli y koronowáli/ Y iednąką przyłięę od niego bieráli. *RejZwierc* 247.

»śluby bierać«: [*Żydowie*] Sluby gdy bieraią z żonami/ ták fie záchowuią *BielKron* 465.

c. Przyjmować, zażywać w odniesieniu do lekarstw i recept lekarskich [co] (2) : Ten Doktorowi lift vkazał/ á nic fie ná to nie rozmyflaiąc bełpiecznie od niego włyzythki receptá bierał. *RejZwierc* [78²]v.

Szereg: »bierać albo pożywać«: á tak niewadzy bierać albo pożywać thego owoczu zdrowym ludzie^m dla zachowania zdrowia. *FalZioł* I 30d.

d. Nabywać, zaopatrywać się, kupować (4) :

bierać co u kogo: Byera tham pany garncze zawzdi vnyey [*u zdunki*] *LibMal* 1546/116.

bierać co za co (2): Poydziełzli też do łzewcá/ chćieyże kupić boty/ Ktore pirwey bierano tylko zá dwá łkofy. *BielSat* C2v [*idem*] *BielRozm* 18.

Zwrot: »na borg bierać«: Gołpodarz [...] Nic mnie po wálzym łygniecie/ Wolałbych iuż otrzeć tramy/ Co z dawná ná borg bieramy. *RejZwierc* 236.

3. Dostawać od kogoś, otrzymywać dane dobrowolnie przez kogoś, doznawać [co]; accipere *Mącz* (10) :

bierać od kogo (5): Raras tuas quidem sed suaves accipio literas Rzadkie wprowadźie od ciebie ále bárzo wdzięcne lyfti bieram. *Mącz* 346d; Bo my nędzni robałzkowie/ od niego bieramy/ Iáko od Oycá łynowie/ cożkolwiek tu mamy *ArtKanc* T9. Cf »błogosławieństwo bierać«; »bierać pociechy«.

Zwrot: »błogosławieństwo bierać [od kogo]«: [*kapłani*] ludzyem dawáli błogosławieńtwa/ á łami ie od oycow bieráli *BielKron* 14.

»lekkość bierać [z czego]«: A wielekroć łnadź wietłżą lekkość koroná tá łławna s thego [z *tchórzliwości i lekkomyślności ludzkiej*] bierála/ niźliby ich było niemála część w dobrej łprawie pogromiono. *RejZwierc* 185v.

»bierać pociechy [od kogo]« (2): Byerałem hoyne pocyechy od Pána moyego *LubPs* V3v; *RejZwierc* 263v.

»pomstę bierać [*nad kim*]«: iáką łrogą pomłtę bieráli oni nędzni krolowie nád łobą/ kthorzy [...] odmieniáli wołá Páńłką *RejZwierc* 42v.

»wspomożenia bierać«: przez zyáwienia á wizije łwoie częłtokroć y widáli/ y wielkie włpomożenia bieráli *RejAp* 159v.

»bierać zapłatę [za co]« = *być karanym za złe uczynki*: ábyś zá łwoy wyłtęp bierał/ godną zapłatę *GórnDworz* N.

Przen (1) :

Zwrot: »bierać po głowie [od kogo]« = *być pobitym*: [*pogani*] częłto od tych paniąt [*Ciemierzyńskich*] bieraią po głowie. *PaprUp* E3v.

4. *Powoływać, wybierać, powierzać jakąś funkcję [kogo] (3) : BielKron 143; tym też szafowali ci Chorążowie/ kthore obierano k themu godne [...] bierano theż s nich godnieyſze y załłużeńſze náa wyſzſze mieyſcá y Vrzędy BielSpr 15.*

Zwrot: »żonę bierać«: gdy ofiarownicy z domu Iudzinego y Dawidowego żony łobie bieráli CzechRozm 154.

Formacje pochodne cf BRAC.

*Cf **BIERANY***

TG